

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE
SZENLÉJE

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VI., Gróf Zichy Jenő ucca 43.
Telefon: Aut. 271—35.

Előfizetési ára: Egész évre 20 P.
Piramis papíron 30 P.
Postatakpt. csekksz. sz. 16760.

Már ismét a kitérések!

A Főtitelendő Rabbiság jelentése szerint 1930-ban 392 egyén tért ki. A jelentés ez alkalommal sem közöl részleteket a kitértek családi viszonyairól és koráról úgy, hogy miként az előző években, úgy most sem tudunk a kérdéshez behatóbban hozzászólni és nem tudjuk a kell- tanulságokat levonni. Mi csak ismételjük az előző években kifejtett nézetünket, hogy a kitérés legtöbb esetben *házassági okokból* történik. Ez már akkor is kiderülne, ha pontosan tudnánk a kitérők korát, de mindenesetre emellett tanuskodik az a körülmény, hogy a kitérők között a nők vannak nagyobb számban.

Érdekes, hogy a kitérések száma már évek óta stabilizálódott, mindig 350—400 között mozog, ami a lakóság négyezrelékének felel meg. Ez a nagyvárosi élet kórképe, vidéki kisebb városokban és faluhelyen sokkal kisebb az arányszám. A kitérések számának növeléséhez hozzájárul az is, hogy ipari gócpontokon nagy tömegben élnek szervezett munkások, akik ugyszólván elvből nem akarnak semmiféle felekezeti kötelékhez tartozni. Érdekes az a körülmény is, hogy Bécsben és Berlinben a kitérések arányszáma csaknem hajszálig megegyezik a mienkével. Mint fentebb említettem a kitérések főként házassági okból történnek és így ez ellen küzdeni meddő fogadkodás volna. És tekintve más nagyobb városokban a hasonló példákat nem is tartom ezen négyezrelékes arányszámot különösen aggályosnak. Ennek a fluktuációnak nem lehet különösebb jelentőséget tulajdonítani, mikor látjuk, hogy Németországban a vallásellenes ligának 500.000 felnőtt tagja van.

Sokkal szomorubb a jelentésnek az a része, mely az állandó

sorvadási folyamatról számol be. 1930-ban 973-al többen haltak meg, mint ahány gyermek született. Ez a fájdalmas tünet pedig már évekre visszamenőleg állandósul. 1929-ben 1185-el, 1928-ban 771-el és 1927-ben 1067-el több a zsidó halottak száma, mint a zsidó újszülöttek száma.

1930 szeptember 27-én megjelent számunkban megírtuk, hogy ötven év múlva félannyi zsidó lesz Pesten. Akkoriban e cikkünkkel sokat foglalkoztak és tartalmát aggályoskodó túlzásnak minősítették. Most Dr. Oppenheimer Ferenc egyetemi tanár a német zsidóság illusztris tagja Berlinben, megdöbbentő cikket tett közzé, a német zsidóság egyre növekedő pusztulásáról. A német zsidóság statisztikája — mondja Oppenheimer — már tíz év óta passzív, amennyiben a születések fogyása által egész hitközségek pusztulnak el. 1925-ben 564 ezer volt a német zsidók száma és ez a szám öt év alatt százezerrel esett. 1960-ban — mondja Oppenheimer — a német zsidók száma alig fogja meghaladni a kétezret. Hogy ez be ne következzen, kellene, hogy minden német házasságból legalább 7 gyermek származzék, holott ma csak egy gyermek esik átlag egy német zsidó házasságra. Hitler egész fölösleges módon dolgozik a zsidók ellen — mert a német zsidó sorsa amugy is eldőlt. A szomorú profécia nagy feltűnést keltett a német zsidóság minden rétegében.

Ennyire szomoruan én még sem látom a helyzetet, de az kétségtelen, hogy midőn a *Szombat* nyomán külföldi szakemberek az enyémhez hasonló számításokat eszközöltek, mindenütt kétségbeejtő eredményekről számoltak be. De nem a kitérések játszanak itt domináló szerepet, hanem egyelőre a vallási közöny, melynek eredményeként nagy tömegek kilépnek a felekezetből anélkül, hogy bármely más felekezeteknél jelentkeznének. Hogy ez a folyamat nálunk már milyen mérveket öltött, erre élesen rávilágít a Rabbiság jelentésének egy másik bekezdése. A Rabbiság ugyanis megállapítja, hogy

„átlagban a zsidó vallásban született gyermekeknek 30%-át egyáltalán nem jelentik be a mi anyakönyvi hivatalunknál, továbbá, hogy 30%-ra kell tennünk azoknak a házasságkötéseknek számát amelyekben az egyházi esketést elmellőzték, holott mindkét fél zsidó vallású volt“.

A fenti szomorú statisztikát tetézi még az a körülmény, hogy az összszületések 10%-ánál még a cirkum-cizió is elmarad. Hát nem volt nekem igazam, mikor évek előtt hirdettem, hogy Pesten legalább 30.000 olyan felnőtt zsidó él, akik még Engesztelőnapokon is kerülnek a templomot, mert csakis ez magyarázza meg a fenti statisztika kétségbeejtő adatait.

Midőn a rabbiság jelentéséből kénytelenek vagyunk tudomásul venni a vallási közöny ily mértékű elterjedését, ez-

zel szemben nem lehet és nem szabad arra az álláspontra helyezkedni, hogy ezen folyamatot nem lehet és nem is kell megakasztani. A rabbiság kötelessége, továbbá a hitközség minden vezető emberének kötelessége ez ellen küzdeni és a lelkekben a hitet feltámasztani és azt táplálni. A mai eredmény, ez a szomoru megállapítás, mely 30%-ról számol be, főként a multak büne és következménye, de ha mi tovább összetett kézzel nézzük ezt az elvérzési tünetet és nem küzdünk ellene, akkor a mai nemzedék is részese lesz a bűnnek és, ha nem is néhány évtized múlva, de két-három emberöltő után okvetlenül nálunk is bekövetkezik az Oppenheimer-féle profécia.

Itt az ideje, ugyyszólván 12-ik óra, hogy a magyar zsidóság vezetői, a papokkal egyetemben leüljenek tanácskozni és vitassák meg a módokat és az eszközöket, miként lehet a fenti folyamatot megakasztani és miként lehet a magyar zsidóságot a végpusztulástól megmenteni. Nem akarom megvádolni a világi és a rabbisági vezetőket, sem a hittanári kart, de azt kénytelen vagyok leszegezni, hogy ha mindenki a maga hatáskörében megteszi a kötelességét, akkor a fenti szomoru statisztikát nagy mértékben meg lehetne javítani.

A Szentegylet nagy napja

A Pesti Chevra Kadisa jun. 10-én korszakalkotó jelentőségű ülést tartott új székházának virágokkal ékesített, gyönyörű dísztermében. Ezen az ülésen történt az új székház ünnepélyes felavatása, ami mértföldkövet jelent a nagymultu Chevra életében. Ez a hatalmas intézmény kivonult az eldugott kis mellékutcából a körutra, oda, ahol erőteljesebb az élet szivverése, és ez a változás is csak kidomborítja a karitatív munka széles területén működő Chevra nagy jelentőségét. Az ünnepélyes alkalmából 25 új aggokházi és szeretetházi ápolott felvételéhez kérte a vezetőség a választmány hozzájárulását, amit meg is kapott. De ennél is fontosabb, hogy a választmány helybenhagyta a hitközséggel történt megállapodás megújítását, mely további hat évrve fixirozta a Szentegylet és az anyahitközség közötti viszonyt. Az előljárásának ez a bejelentése a legteljesebb béke jegyében történt, de Stern Samu elnök beszédéből is kiértzett, hogy a békés megállapodást heves és elkeseredett küzdelem előzte meg. A küzdelem hevességét mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy a hitközségnek kisebb hozzájárulási összeget biztosító megváltozott szerződés nem a jövő évben, hanem csak 1933 január 1-én lép életbe.

A Chevra Kadisa részéről ennek a harcnak az élén Kramer Miksa elnök állott, aki korát meghazudtoló fiatalos eréllyel vezette a harcot, jobbán és balján olyan kipróbáltan kitűnő munkatársakkal,

mint Arányi Ignác alelnök és Endrei S. Henrik igazgató, továbbá Eisenmann Gyula és Porgesz József előjáró, akiknek ugyan csak nagy részük van abban, hogy a Chevra Kadisa álláspontját sikerült ebben a harcban érvényre juttatni. A sikerük azért volt az utolsó percig vitás, mert nem kisebb ellenfelekkel kellett megküzdeniök, mint Stern Samu elnök és Eppler Sándor főtitkár. A Chevra Kadisa vezetősége azonban a fair play szabályainak megfelelő, nemes fegyverekkel harcolt, amiről Stern Samu is tanubizonyságot tett, aki beszédében meghajtotta az elismerés zászlóját a Chevra nagyszerű és a Szentegylet érdekeiért önzetlenül harcoló vezetősége előtt.

Az ünnepi ülés, amelyen a Chevra Kadisa előjárósága teljes számban és a hitközség sok előkelősége megjelent, este hat órakor kezdődött. A termet zsufolásig metöltő közönség lelkes éljenzéssel fogadta a vezetőség élén bevonuló Kramer Miksa elnököt, aki a következő nagyhatásu beszéddel nyitotta meg az ülést:

Mélyen tisztelt Választmány! Midőn a mai napon tartandó első választmányi ülésünk keretében avatjuk alapítványi székházunkat, engedje meg a mélyen tisztelt Választmány, hogy első szavam a hála legyen a Mindenható Istenhez, aki megérvünk engedte, hogy új alapítványi székházunkban folytathassuk azt az Istennek tetsző és a szenvedő emberiség javára szolgáló szent munkát, melyet régi házunkban annyi szeretettel és odaadással folytattunk. Ebben az új házunkban sem akarunk egyebet tenni, mint amelyet a régi otthonunkban csináltunk: a szenvedő emberiség javára szolgáló munkánkkal megszentelni Isten nevét. Folytatni akarjuk a munkát ott, ahol elhagytuk, dolgozni akarunk továbbra is hittestvéreinkért és a szenvedő emberiségért. Avatni akarjuk házunkat Istennek nevében, a hitnek és a szeretetnek jegyében és ezért mai ülésünkön lesz szerencsénk azt a javaslatot előterjeszteni, hogy ebből az alkalomból 25 aggokházi és szeretetházi ápoló felvételéhez a mélyen tisztelt Választmány hozzájárulni méltóztassék. A jövőben is gyermeki és testvéri szeretettel akarunk együttműködni anyahitközségünkkel és ezért mai ülésünkön lesz szerencsénk az előjáróság javaslatát előterjeszteni, mely a Zsidókórház és Bródy kórház költségeinek hozzájárulása, valamint a konduktusok megváltása tekintetében további 6 esztendőre létesít megállapodásokat.

Mindenható Istenünk, miként eddig, a jövőben is alázattal akarjuk járni a Te utaidat, dolgozni karunk hitedért és a szenvedő emberiségért és forró fohászuk száll Hozzád, hogy miként velünk voltál a múltban, akként légy velünk a jövőben is, hogy szerető munkánk áldássá váljék a Te neved dicsőségére, felekezetünk üdvére és a szenvedő emberiség javára. Amen.

Ebben a szellemben üdvözlöm hitközségünk érdemes elnökét és előjáróságát, főtisztelendő rabbiságunkat, választmányunk mélyen tisztelt tagjait és választmányi ülésünket ezennel megnyitom.

A nagy tetszéssel fogadott megnyitó beszéd után Endrei S. Henrik igazgató terjesztette elő az évi jelentést, amelyben megkapóan rajzolta meg a Chevra emberbaráti működését és azt a hatalmas fejlődést, amelyen a Szentegylet az utolsó évek során keresztülment. Emeletet

SÜLTEKHEZ ÉS
MÁRTÁSHOZ
DESSERTHEZ ÉS
KALÁCSHOZ
GAZDASÁGOS ÉS KIADÓS

בישור
A
Ceres

100%-OS TISZTA
NÖVÉNYZSÍR

húztak az Aggok Házára, bevezették a központi fűtést, a templomot restaurálták, átadták rendeltetésének a Felnőtt Vakok Otthonát, a Szeretkórházat a legmodernebb műtővel, laboratóriummal, röntgennel és szívvizsgálóval szerelték fel s ami talán a legfontosabb a Chevra Kadisa ápoltjainak létszámát a békebelihez képest ötszörösére emelték fel. Míg békében 100 agg és beteg volt a Chevra gondozása alatt, addig ma az ápoltak létszáma meghaladja az 500-at.

De dacára a nehéz viszonyoknak, nem csüggedünk és nem adjuk fel a reményt arra nézve, hogy Chevra Kadisánk a hozzáfűzött várakozásoknak meg fog felelni. Érezzük és tudjuk, hogy minél nehezebbek az idők, annál súlyosabbak a Chevra Kadisánkra háramló terhek és feladatok. Mindent el akarunk követni, hogy Chevra Kadisánk nagy és szent céljait megvalósíthassa. Legjobb tudásunkkal és minden tehetségünkkel akarjuk szolgálni Chevra Kadisánk eszméit, dolgozni akarunk Chevra Kadisánk szellemében, mely az ideális Gemiluth cheszed fogalmának felel meg. És miként az elnök ur mondotta: hitünkért és a szenvedő emberiség javára szolgáló munkánkkal akarjuk megszentelni Isten nevét, hogy kegyet találjunk Isten előtt és hogy áldás fakadjon munkánkból a szenvedő emberiség javára.

Midőn e szent munkánkhoz kérjük a mélyen tisztelt Választmány kegyes támogatását, kérjük egyszersmind e jelentésünk elfogadását.

Ezután Hevesi Simon dr. vezető főrabbi méltatta költői szavakkal a házavatás, a chanukas habáj.s.z jelentőségét. Kifejezést adott annak az óhajának, hogy az új székházban is az a szellem uralkodjon, mint a régiben. Mert nem a cirádák pompája és a lámpák fényessége a fontos, hanem az, hogy az a mély vallásosság és hitbéli erő, mely eltöltött bennünket a régi hajlékban, megmaradjon az újban is. A Chevra Kadisának súlyosak a feladatai, mert a zsidó szegénység és nyomor mérhetetlen. A súlyos feladatokhoz mért áldozatokat azonban mindenáron meg kell hozni s reméli, hogy a Chevra Kadisa a jövőben fokozottabban teljesíteni fogja nemes hivatását a zsidó kulturáért és humanizmusért folytatott harcban.

Az óriási tetszéssel fogadott avatóbeszéd után Stern Samu elnök emelkedett szólásra és nagy elismeréssel nyilatkozott a Chevra vezetőségéről, mely feladatának magaslatán áll.

A Választmány ezután egyhangulag és éljenzéssel vette tudomásul a vezetőség összes javaslatát és ezzel az ünnepi ülés véget ért. Az ünnepély megrendezését és a székház átszervezését Kardos Ernő főtitkár helyettes szakavatott kézzel intézte.

NEIGER J.

rituális konyhája

világmárka

Budapest, VI., Teréz-körút 4. szám.

ALAPITVA: 1887.

A súlyos gazdasági helyzetre való tekintettel árainkat rendkívüli módon leszállítottuk. Palesztinai kóser

● borok állandóan raktáron. ●

Statusquo hitközség alakul Kispesten

A kispesti izr. hitközség tagjainak egy tekintélyes csoportja száztiz aláírással ellátott kérvényt nyújtott be a napokban a Statusquo Országos Szervezethez és a Kultuszminisztériumhoz, melyben a kispesti statusquo hitközség megalapításának engedélyezését kéri.

E nagyfontosságú lépés előzményei még a januári hitközségi választásig nyulnak vissza, amelyen két párt állott egymással szemben: a régi vezetőség mellett kitartó u. n. Gazdasági Párt és a Rosenfeld Mátyás dr. orvos vezetősége alatt álló Igazságpárt, mely a vallásos szellem elmélyítését tűzte programjára és élesen harcolt a régi elnök Edelmán József dr. városi ügyvezető orvos újbóli megválasztása ellen. Edelmann dr. ellen ugyanis felettes hatósága különböző ügyek miatt fegyelmi eljárást folytat s az Igazságpárt azzal érvelt, hogy fegyelmi vizsgálat alatt álló egyén nem állhat egy erkölcsi testület élén. Kifogások merültek fel vallási szempontból is Edelmann ellen, akit sokan méltatlannak tartottak az elnöki tisztségre, mert „tréfli“ háztartást vezet s egy ízben Ros Hasonókor a templomban írt, ami a vallásos érzelmű hitközségi tagok körében nagy felháborodást keltett.

Mindezen alapos kifogások ellenére Edelmann dr.-t újból megválasztották elnöknek, az Igazságpárt pedig súlyos vereséget szenvedett. Elnökjelöltjét Ungár Sándort ismét alelnökké választották, a párt vezére, a másik alelnök Rosenfeld Mátyás dr. azonban kibukott s vele együtt még huszonöt régi tag maradt ki a képviselőtestületből. Érdekes, hogy a kibukottak, különösen Darvas Dezső, Lengyel Béla, Wassermann Géza, Salamon Ignác, Kleinmann Bernát, Radó Mór és Steiner Sámuel a legtevékenyebb tagjai voltak a régi képviselőtestületnek s amellet mindannyian tradíciókhoz ragaszkodó, szigorúan vallásos emberek. Az Igazságpárt egyik vezetője volt Balázs Gyula dr. tekintélyes orvos, aki hosszú évekig volt hitközségi elnök, majd mint a hitközség elemi iskolájának megalapítója tíz évig iskolaszéki elnökként működött. Az elnökségből és az iskolaszéki tagságból kibuktatták, de meghagyták a képviselőtestületi tagságát. Balázs dr. lemondott a

Ülő bútorok

tisztítása lebontás nélkül, felelősséggel,

„Király” vegytisztító,

festő és gőzmosógár. Független, szőnyegek tisztítás esetén nyáron át **ingyenes megóvásban** részesülnek.

Budapest, IV. Magyar-utca 3. Tel.: 851-29.

VII. Király-utca 15. „ J. 313-35.

Gyár : VI. Hajdu-u. 12-14. Tel.: 931-95, 902-97.

tagságról, végrendeletét pedig, melyben 30 ezer pengőt érő házat a hitközségre hagyta, megsemmisítette, illetve olyképen módosította, hogy a statusquo hitközségre hagyja, amennyiben ez megalakul.

Az Igazságpárt ugyanis nem nyugodott bele, hogy 70 százalékban nem vallásos életű egyének kerültek be a képviselőtestületbe s előbb megpeticionálta a választást, majd mikor a községkerületi bíróság a petíciót elutasította, nyíltan a szakadás terére lépett és az illetékes fórumukhoz kérelmet terjesztett be az új statusquo hitközség megalapításának engedélyezése iránt.

— Lelkiismereti kényszer alatt cselekedtünk — mondja a kiválási mozgalom vezére Rosenfeld dr., mert vallási szempontból nem tartjuk megfelelőnek a mai vezetőséget. A kérvényt száztizen irták alá, de ha megkapjuk az engedélyt, amire biztató ígéretet kaptunk, az új statusquo hitközséghez tömegesen fognak csatlakozni az emberek.

Érdekes, hogy Rosenfeld dr., aki rabbi családból származik és szigorúan vallásos életet él, több olyan kiscesti társadalmi egyesületnek a vezetője, amelynek tagjai közt egyetlen zsidó sincs. Így elnöke a kiscesti dalárdának és alelnöke az ének- és zeneegyesületnek. Tekintélyes és népszerű ember Kiscesten, akit a meggyőződés állított a statusquo mozgalom élére, melytől sokan a kiscesti vallási élet megújódását várják.

Nem akarok jubileumot!

A biblia szerint az átlagos életkor hetven év. A születésnap megünnepléséről sehol se történik említés a bibliában, noha a jubileum szó héber eredetű. Nem is emlékszem, hogy az én családomban valaha bárki is jubilált volt. Mifelénk ez nem volt divatos. Akiből hiányzik a „Betchon”-a gondviselés iránti bizalom, az előre tolja az élete mutatóját és már 65 éves korában megrendezteti magának azt az ünnepet, mire legjobb esetben is csak öt év múlva kerülhetett volna sor. A legénykedő ember megállítja az óramutatót, tehát egy év legalább ötig tart nála s ha már sehogyan se tud kibujni az ünnepeltetés alól, azzal enyhíti a 70 éves jubileum fájdalmát, hogy — 75 éves korában szenvedni el azokat. Így tett az egyik néhai elnök is Váradon, aki pontosan egykoru volt a titkárral. A titkár 70 éves korában jubilálni akart, mert a jubileumtól fizetésemelést remélt, az elnök azonban letiltotta a jubileumot, illetve csak öt évvel azután engedélyezte azt. A poen itt az volna, hogy nem érték meg a jubileumot, az igazság viszont az, hogy megérték. Mindketten

90 éves kort értek el, bizonyságául annak, hogy aki lassan jár tovább ér, sőt tovább él.

Most körülbelül hasonló baleset ért engem is. Az Országos Egyetértés kisütötte rólam, hogy hatvan éves vagyok és annak rendje és módja szerint egy cikkben ünnepelte meg e nevezetes évfordulót, amelytől engem mellesleg — néhány év választ el. Haragudni azért nem tudok Pintér Miksára, mert nagyon kedves sorokban emlékezett meg rólam, bár éppen e sorokkal rám zuditotta a gratulációk özönét. Ezt a kipellengérezést szívesen elengedtem volna, de most már hiába. A hozzám intézett levelekért ez uton mondok köszönetet, de nem teszem közzé azokat, mert ez elveimmel ellenkezik. Csak egy kivételt teszek az én Mózsi barátom levelével, mert nesztorunknak ez az írása érdekesen világít rá Szatmári Mór egyéniségére.

Kedves Barátom!

Olvasom az „Egyetértés“-ben, hogy 60 esztendő s lettél. Szóval Te is „öreg zsidó“ vagy már. Jó Isten! Mintha tegnap lett volna, hogy ragyogó fiatalágodban láttalak rohanni az életörömök után s ime már 60 esztendő s vagy. De ifju lélekkel s olyan harcias tetterővel, hogy bámullak, mikor olvasom nagy-szerű cikkeidet a „Szombat“-ban. Mert nagyon szorgalmas olvasód vagyok, s gyakran mélyen sajnálom, hogy elhanyagolt nevelésemnél fogva nem értem jól azokat a kérdéseket, amik téged tűzbe hoznak. De mert jó zsidó vagyok, szeretem azt a harcias tempót, amivel örökösen vagdalkozol.

Kedves barátom, minden felesleges szószaporítás nélkül, nagyon melegen gratulálok a 60 esztendődhöz. Azt kívánom neked tiszta szívből, tartsa meg Istenünk harcos temperamentumodat s dolgozzál tovább igen sokáig fajtánk érdekeiért és ősi vallásunk tisztaságáért. Harcolj a tradíciókért, mert a zsidóság ezekben élhet és ezek nélkül nem tudom mi lesz belőle.

Isten áldjon meg minden jóval.

*őlel öreg barátod
Szatmári Mór*

Budapest, 1931. június 5.

**KATZERE.
UDVARI SZŰCS**

Molykár elleni megóvás.

Letétjegyünkre bankunk pénzkölcsönt nyújt.

BUDAPEST, VI. Ó UCCA 34.

(NAGYMEZŐ UCCA SAROK).

Olvasom, . . . **nem olvasom . . .**

Olvasom

A házrendet nem értem két okból. Az a képviselőtestület, mely megszavazza a házrendet azzal szemben nincs szükség házrendre. Másodszor: házrend nélkül is lehet autokratikusan kormányozni és házrend dacára is elbukhat egy rendszer. Pl. Lederer Sándornak még meg volt az absolut majoritása és még is bukott ember volt.

Nem olvasom

Nálunk a választmányi ülésekhez nem hívják meg a sajtót, addig Bécsben még az előljárósági ülések is rendszerint nyilvánosak.

Nem olvasom

A kasrusz ügyben felszólt *Sándor Pál is*. Ha neki véleménye van és meghallgatásra talál e kérdésben, akkor nekem ehhez még szatirikus megjegyzést fűzni is lehetetlen.

Nem olvasom

A városi segély ügyében nagy harc folyt a kulisszák mögött. Az orthodoxok, a budai, óbudai és a köbányai hitközségek állottak szemben a nagy hitközséggel, mely küzdelem nem a nagy hitközség győzelmével végződött. A győzelem azt jelenti, hogy a felosztási kulcs marad a régi.

Nem olvasom

A választmányi ülésben *Sándor Pál* élesen támadta *Lédermann Mór*icot. A vita hevében azt is mondotta, miért nem nyitja ki bugyelárisát a hitközség céljaira. *Lédermann Mór* halkán közbeszólt, de azért sokan hallották: *Aprés vous, Monsieur!*

Olvasom

A csehországi vallási viszonyokról most jelent meg egy statisztikai kimutatás, melyből kiderül, hogy a zsidó születések arányszáma fokozatosan csökken. A népszámlálás szerint Csehországban jelenleg 76.348 zsidó él, vagyis 3429-el kevesebb, mint 1921-ben, ami 4,3 százalékos visszaesésnek felel meg. Ez aránylag nem is magas százalék, ha meggondoljuk, hogy nálunk Budapesten a halálozási arányszám sokkal magasabb, mint a születési.

Olvasom

A közgyűlés tudomásul vette a kasrusz-unifikációt. Mikor már reménytelen volt a helyzet, két ember küzdött az utolsó percig a zászló becsületéért. *Fischer Benjám*in a szószéken, *Lédermann Mór* a fórumon. Ahogy mondani szokták: a közgyűlés bölcsessége úgyszólván egyhangulag helyeselte az unifikációt. Mikvés: ezek után már csak csoda segíthet.

Olvasom

A bécsi hitközség kebelében néhány hónap óta egy takarékosági bizottság működik, mely már működése elején szép eredményekről tud beszámolni. Érdekes, hogy Bécsben, ahol a viszonyok sokkal rosszabbak, minden előljárásági ülésen újabb kisebb-nagyobb hagyományokról tesznek jelentést.

Olvasom

A berlini hitközség most megválasztott elnöke a reformpárthoz tartozik, akinek végtelenül nehéz a helyzete egy oly korszakban, mikor maga a birodalom minden részében recseg-ropog és külső segély nélkül nem tudja kikerülni a csődöt és a belső forradalmat. A hitközség két front irányában folytat élet-halál küzdelmet. Kifelé a mérhetetlen antiszemitizmus ellen, mely még a sirok meggyalázásától sem riad vissza, befelé a csökkenő bevételek és az egyre fokozódó deficit ellen. Ennek dacára az építő munka nem szünetel. Legújabb intézménye a hitközségnek az u. n. Studentenseelsorge, melynek élére az extra kaliberű szónokot: Rabbiner Dr. Joachim Prinz-t állították. Az első összejövetel június 3-án volt a berlini egyetem egyik termében, hol 350 egyetemi hallgató és hallgatónő gyűlt egybe. Az első összejövetelnél jelen volt a hitközség volt elnöke is: Georg Karesky, aki kilátásba helyezte, hogy ezentul minden hónap elején megismétlik az eredményes összejövetelt. Továbbá azon reményének adott kifejezést, hogy

a fiatalság révén a korosabbakra is hatással lesz Joachim Prinz kurzusa.

Olvasom

A prágai német egyetem rektorává az 1931-32-es tanévre Kafka Bruno dr. képviselőt választották meg. Kafka most ötven éves, tehát aránylag fiatal ember, egyik vezetője a német kisebbségnek, kitűnő jogtudós, kodifikátora az új polgári törvénykönyvnek s mindezeneken felül — zsidó. Budapest nincs túlmessze Prágától, de azért a magyar zsidó tudósokat — a Kafkánál esetleg külön tudósokat is — reménytelen távolság választja el a rektori méltóságtól. De legyünk csak szerények. Zsidó rektora sohasem volt a budapesti egyetemnek, az egyes fakultások dékánjai közt azonban elvétve akadtak zsidók is. Ma viszont az a helyzet, hogy zsidó tanár sincs a magyar egyetemeken. Illetve az összes munka és alkotóképes zsidó professzorok nyugállományban vannak, vagy skartba helyezték őket. A legtöbbjük azonban külföldön él, Európa és Amerika különböző egyetemein szerez megbecsülést és dicsőséget a magyarságnak. Nem csodálkoznánk, ha külföldön egyszer egy magyar zsidót választanának rektorrá, de őszintén szólva jobban örülnénk, ha külföldi rektorság és dékánság helyett itthon kapnának katedrát a magyar zsidó tudósok, akiknek nélkülözéséhez nem vagyunk elég gazdagok.

Olvasom

De nemcsak Prágában, hanem Rómában is megbecsülik a zsidó tudóst. Ezt bizonyítja

az a meleg hangu emlékezés, amellyel a pápai archeologiai akadémia (*Pontificia Accademia di Archeologia Christiana*) legutóbbi ülésén *De Sanctis* professzor, az akadémia elnöke parentálta el a nemrég elhunyt berlini zsidó historikust *Dessau Herman* professzort. *De Sanctis* megemlékezett az elhunyt nagy tudományos érdemeiről, aki a régi Rómának, különösen a császárok korának legalaposabb ismerője volt és „*Corpus Inscriptionum Latinarum*” című művével világhirre tett szert. *Dessau* volt az egyetlen zsidó levelező tagja a pápai archeologiai akadémiának.

Nem olvasom

Másnak lett volna kötelessége Lederer Sándort és rezsímjét kivédeni. Mikor minden hát neki görnyedt, minden száj őt dicsőítette, minden papi áldás feléje szállott, minden kántor neki énekelt és minden orgonasíp neki búgott, csak én egyedül nem vettem be a „hitmélyítés” maszlagát és undorodtam a pattogó frázisoktól. Mikor körülrajongták, mint egy fetist, mikor szobrot emeltek neki, a kaszusz nemtőjének . . . . „akkor mondtam róla letörölhetetlenül: „Ein alter Schebsz”! Értette a módját, hogyan kell a nép fantáziáját felcsigázni, miként hajdánában nagy elődje: Sabbatai Zwi. De azt el kell ismerni róla, hogy kaliber volt, sokféle tehetséggel felruházva. Lederer Sándor volt „valaki”, vele szemben még halála után is szabad hadakozni. Sok érdeme volt és sok bűne volt. De egyet igazán nem érdemelt meg,

hogy midőn nyilvánosan, a hitközség nagytermében sárba tiporják emlékét, régi hívei közül egy sem akadt, aki kiállt volna védelmére.

Olvasom

A békéscsabai községkerületi gyűlésen dr. Herczog Henrik, a sajtót kritizálva a következőket mondotta: „A zsidó sajtó feladata nem merülhet ki állandó fetirozásban, a személyi kultusz tultetésében, hanem magasabb programot kell megvalósítani”. Dr. Biedl Samu elnök ezt következőképpen egészíti ki: „Az első és negyedik oldalon következik az egymás ünneplése. Ez az, ami elválaszt attól a sajtótól, azoktól, akik nap-nap után ünnepeztetik magukat és nagy gyerekeként állítják be magukat abba a kaleidoskopba.” Nekem ez a jogos és indokolt kritika nem fáj. A „Szombat” *Harpagon*-ként kezeli a jelzőket és soha arcképet még nem közölt. Aki találva érzi magát: szálljon magába és javuljon meg.

Olvasom

Hajdu Miklós már rég gutgesinnt a magistratus tagja, cilindert visel a templomban, ennek dacára néha megüti a régi hangot, az igazi Hajdu Miklósét. Kár, nagyon kár, hogy a kritika hangját oly ritkán hallatja: „Tudunk-e hajlékot adni a Nagyünnepeken ifjusági istentiszteletekre?! Nem hall Sófár-fuvást Roshasonokor és nem tartunk számára istentiszteletet vezeklésnek, itélkezésnek Nagynapján. És hol látnak a mi diákjaink szukot a Sátoros ünnepen, és látnak-e vajjon lulofot és eszrogot? És leülhetnek-e támaszkodva, vagy támaszkodás nélkül a

Széderasztalhoz? Ezzel szemben olvasom a berlini Gemeindeblattban, hogy nemcsak a berlini nagyhitközség rendez Roshasónokor és Jomkippurkor istentiszteleteket az ifjuságnak, de a vasárnapot ünneplő Reformgemeinde négy helyen külön istentiszteletet tart az ifjuság számára."

Olvasom

élvezettel Biedl Samu választát Sándor Pállal szemben. Ő reméli, hogy idővel nem lesz kénytelen olvasni az Egyenlőséget. Sajnálatos helyszüke miatt nincs módunkban az érdekes írást leközölni, melyből megtudjuk, hogy Biedl Samu a hitközségi állással nem tartja összeférhetőnek, hogy a politikában vezérszerepet vállaljon.

HIREK

A kasrusz a közgyűlésen

A kasrusz-unifikáció ügyében *Ledermann Mór* egészen magárahagyottan szólalt fel. Váratlanul a cionisták állottak sorompóba az unifikáció mellett. Mondhatom: nagyon tehetségtelenül. Engem nem győzött meg, de az elnök sokkal okosabban csoportosította az érveket. *Ostern* már látja az időt, amikor a teljes unifikáció bekövetkezik. Erről kár vitatkozni, mert az orthodoxia önszántából sohasem fog egyesülni.

Dr. Schönfeld szerint „a kasrusz egy jelentéktelen kérdés“. Hát ez a „jelentéktelen kasrusz“, vagyis a tradíció, a szájbéli hagyomány tartotta fenn a zsidóságot az utolsó kétezer évben. Nem pedig a cionizmus, mely kasrusz nélkül, évtizedek múlva meg is szünhetik. Herzlig nem is volt komoly értelemben vett cionizmus és mégis 16 millió zsidó él a földön. Én jó szemmel nézem a cionizmust, de az nem kardinális kérdése a zsidóságnak. Aki ezt rábizza a Messiásra, az még lehet egy kitűnő zsidó. De, aki kasruszt elvben is feladja: az már jelentkezhetik az unitárius papnál.

Magyar zsidó hitoktatás Párizsban. Az utolsó évtized folyamán számos magyar zsidó vándorolt ki Franciaországba, különösen Párisba. A nagy tömegben együttélő zsidóság gyermekeinek hazafias és vallásos szellemben való nevelése

elsőranguan fontos nemzeti és vallási szempontból s ez a megfontolás indította az **Országos Izr. Irodát** arra hogy a párisi magyar követséggel és a Párisi Magyar Egyesülettel egyetértőleg megszervezze a párisi magyar zsidóság gyerme-

keinek hitoktatását. Az Iroda Goldstein Ernő Párisban élő okleveles tanítót bizta meg a vallásoktatással, aki már eddig is szép eredményeket ért el e téren. A Consiatoire Israelité de France, a francia rabbisági hivatal előrendelkezésére, ahol Goldstein hitoktató a párisi magyar követségtől kapott utasítás alapján rendezi meg az istentiszteleteket. Legutóbb Serédi Jusztinián . biboros hercegprimás párisi tartózkodása alkalmából meglátogatta a Párisi Magyar Egyesületet, ahol a magyar zsidók nevében Goldstein Ernő üdvözölte az egyházfejedelmet, aki elismerőleg nyilatkozott az Országos Izr. Irodának arról a törekvéséről, mellyel a hazafias és vallásos szellemet a párisi magyar zsidóság körében ápolni igyekszik.

Az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület közgyűlése. Az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület a napokban tartotta meg előkelő közönség jelenlétében ezévi rendes közgyűlését dr. Grauer Vilmos elnöke mellett. Napirend előtt az elnök megemlékezett az egyesület pártfogóiról és tagjairól és emléküket a közgyűlés jegyzőkönyvileg örököltette meg. A közgyűlés köszönetet szavazott az egyesület nemesszívű pártfogóinak, kiknek segítségével volt csak elérhető, hogy az egyesület a múlt évben balatonboglári és diósjenői telepeiben 800 gyermeket részesített 4-4 heti nyaraltatásban. Ugyancsak hálafelelőleg emlékezett meg a sajtó támogatásáról, továbbá dr. Temesváry Rezső egyet. m.-tan. főorvos és az orvosi kar kiváló munkájáról. Galambos Jenő ügyv. igazgató által bemutatott jelentést a közgyűlés egyhangulag elfogadta és öröm-

Hordókban és bálákban

érkeznek távoli országokból a MEINL-céghez a nagy hajórakományok. Kiváló szakemberek állítják össze a legkülönbözőbb fajtákból a világhírű MEINL-pörköltkávékeveréket, MEINL-Sao Paulo pörköltkávékeverék finom tejeskávékeverék.

$\frac{1}{4}$ kg. P. 2.84

A kávézacskó a fenti képet viseli. Vannak természetesen finomabb avagy olcsóbb keverékeink is.

Meinl Gyula r.-t.

mel vette tudomásul, hogy e nyáron ismét nagyszámu gyermek nyaraltatását fogja az egyesület végezni. A választások során védnökké Bródy Józsefnét, tiszteletbeli tagokká pedig Baumgarten Lajosnét, dr. Endrei Henriknét, Halász Manó korm.-főtanácsost, Hajós Alfréd korm.-főtanácsost, Herceg Sándort, Krámer Miksánét, Szamek Zsigmond igazgatót és Szamek Zsigmondnét választották meg.

HALÁLOZÁS. Horváth Sándor, a Magyar-Olasz Bank igazgatójának felesége, született Káldor Radolfina hosszas szenvedés után elhunyt. Előkelő rokonság és nagy-

számu közönség részvéte mellett temették el a rákoskereszturi izr. temetőben. A szertartást dr. Hevesi Ferenc főrabbi végezte Abrahamson Manó főkántor segédlete mellett.

FELLNER LEÓ LEMONDOTT a Diáksegítő Bizottság elnökségéről. Fellner Leó tiz évig működött a Központi Diáksegítő Bizottság élén, mint ügyvezető elnök. Ez alatt az idő alatt önfeláldozó és nagyon eredményes tevékenységet fejtett ki a numerus clausus következtében külföldre kényszerült zsidó diákok érdekében. Fellner Leó most betegsége miatt lemondott elnöki állásáról, amelynek t endőit olyan kitűnően és sikeresen látta el. A magyar zsidó közvélemény nevében annak a reményünknek adunk kifejezést, hogy

Fellner Leó egészségének helyreállta után tovább fogja folytatni áldásos szociális munkáját.

FRIEDMANN IGNÁC EMLÉKBESZÉDE BARACS KÁROLYRÓL. A Pro Palesztina Szövetség legutóbb nagyszabásu társasvacsorát rendezett a Bristol-szállóban. A társasvacsorán Friedmann Ignác kormányfőtanácsos tartott emlékbeszédet Baracs Károlyról, a magyar zsidóság nagy alakjáról, a Pro Palesztina Szövetség megalapítójáról. Baracs Károly — mondta — egyesítette magában mindazokat a képességeket, amelyek elengedhetetlen kellékei az igazi vezérnek. Friedmann Ignác kormányfőtanácsos emlékbeszéde mély hatást keltett. Az esten felszólaltak még Makai Ernő, Kis Arnold és mások.

K Ö Z G A Z D A S Á G

Az Adria Biztosító Társulat 1930-as mérlegében 9.282.279 lira tiszta nyereséget mutat ki. Magyarországon az intézet főleg az életbiztosítást kultiválja s az e téren elért tiszta nyereség 109.919 pengőt tesz ki, ami azt igazolja, hogy az intézet magyarországi vezetése rátermett és hozzáértő emberek kezébe van letéve.

Schützer Samu, a közismert szappangyáros június 8-án életének 76-ik évében elhunyt. Schützer Samu, a pécsi cég megalapítója és szeniorfőnöke 1879-ben alapította meg üzemét és azt tudásával, fáradságot nem ismerő szorgalmával és akaratával csakhamar felvirágoztatta. A Schützer gyártmányok hire hazánk határain messze túl is év-

tizedek óta öregbiti a magyar ipar jóhírnevét. Két évvel ezelőtt ünnepelte pécsi szappangyárának 50 éves jubileumát, amikor is ugy a Pécsi Kereskedelmi és Iparkamara, mint a Magyar Vegyészeti Gyárosok Egyesülete meleg ünneplésben részesítette. Mindig jó és áldozatkész zsidó volt és bár ugy a pesti, mint a pécsi zsidó hitközség vezetőszerepet ajánlott fel neki a hitközség életében, ő szerényen elhárította magától a megtiszteltetést is és egyszerű polgári sorban, csendes jótévében teljesítette kötelességét, Isten, vallása és embertársai irányában. Halálát nagy családja, kiterjedt rokonsága, számtalan jóbarátja és a magyar ipar és kereskedelem gyászolja. Az elhunytban

Schützer Gyula, a pécsi Schützer-gyár vezetője édesapját, Wessely Imre vegyész-mérnök, a Schützer cég beltagja, a Savoly illatszergyár ügyvezető igazgatója, Löw Andor dr. ügyvéd apósukat gyászolják. Temetése szerdán délután öt órakor volt a rákoskereszturi izr. temetőben.

Halasi Mátyás jubileuma. A sűrű és szokványossá vált jubileumok sorából ki kell ragadnunk egyet: **Halasi Mátyás**, a Pénzintézeti Biztosító vezérigazgatójának jubileumát, aki harminc éve működik a biztosítás szolgálatában. Ez a jubileum nem csak Halasi Mátyás munkatársainak és szűkebb baráti körének, de az egész magyar biztosítási szakmának az ünnepe. Harminc év alatt Halasi nemcsak a saját intézete, de az egész magyar biztosítási szakma fejlődése érdekében is jelentős és elismerésre méltó munkát végzett. Harminc év előtt lépett az Első Magyar Biztosító szolgálatába és tehetségével és agilitásával gyors tempóban felküzdötte magát a vezérigazgatói pozícióba. Három évtized nagy idő egy ember életében, de Halasi Mátyás fölött szinte nyomtalanul suhant el. Halasi ma is mintaképe a tisztviselőnek: elsőnek ül be íróasztala mellé és utoljára hagyja el hivatalát. Ma is törhetetlen erővel, munkakedvvel és ami a legfontosabb a nehéz viszonyok dacára sohasem lankadó, derűs optimizmussal végzi nagy felelőségi munkáját. A jubileumot nem az olyan vágásu, agilis emberek számára találták ki, mint Halasi, ezt barátainak és munkatársainak szeretete kényszerítette rá. Halasi számára a munka jelenti az ünnepet s bizonyos, hogy e jubileum alkalmá-

ból se tekint vissza a múltba az emlékezés meghatottságával hanem előre, ahol új feladatok és tennivalók várnak rá.

Drucker Géza hatvan éves. A magyar textilszakma egyik legnagyobb kiválósága **Drucker Géza** a napokban töltötte be hatvanadik életévét. Ebből az alkalomból barátainak és tisztelőinek nagy serege meleg ünneplésben részesítette **Drucker Gézát**, aki mindenképpen rászolgált erre az ünneplésre. **Drucker Géza** a modern és művelt nagyiparos és kereskedő típusa, aki tudásával és hozzáértésével nagy érdemeket szerzett a magyar textilipar fejlesztése körül. **Drucker** emberi értékeivel is mindenütt szimpátiát szerzett magának s mint a Pesti Izr. Hitközség elöljárója a zsidó közéletben is értékes működést fejt ki. -

Engel Julia utóda

Andorf Józsefné

keztyűk gyári lerakata

Budapest,

VII., Erzsébet-körut 5. szám.

Saját gyártmányú keztyűk, őz- és szarvasbőr-különlegességek, fűzők, gyógyhaskötők mérték után, melltartók, harisnyák. Vidéki rendeléseket póstán szállít.

Tisztítást és javítást elvállal.

Szerkesztésért és kiadásért felel:

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE

Neufeld Zoltán (Pannonia) nyomda
Budapest, VII., Rombach utca 8.
Telefon: 425—09. Felelős: Gerő Z.